

“เศรษฐกิจพอเพียง... กับข้าราชการไทย”^๑

โดย นางสาวจรรพพร ฉันทวิเศษกุล^๒

ความรู้ไปเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง^๓

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติแก่ประชาชน โดยยึดหลัก “ทางสายกลาง” ท่ามกลางมรสุมเศรษฐกิจที่ต้องเผชิญอยู่ในปัจจุบัน สรุปความหมายเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

๑. ความมีเหตุผล คือ ตัดสินใจกระทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความพอเพียงต้องใช้เหตุผลและพิจารณาด้วยความรอบคอบ
๒. ความพอเพียง คือ รู้จักพอประมาณ พออยู่ พอมี พอกิน พอใช้ ประหยัด และไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น
๓. การมีภูมิคุ้มกันที่ดี คือ เตรียมใจให้พร้อมรับผลกระทบและความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
๔. การมีความรู้ คือ นำความรู้มาใช้ในการวางแผนและดำเนินชีวิต
๕. การมีคุณธรรม คือ มีความซื่อสัตย์สุจริต สามัคคี และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายใน ภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

^๑ บทความและข้อคิดเห็นใดๆ ที่ปรากฏเป็นวรรณกรรมของผู้เขียนโดยเฉพาะ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา และสำนักงานกรรมาธิการ ๒ ไม่จำเป็นต้องเห็นพ้องด้วย

^๒ วิทยากรปฏิบัติการ กลุ่มงานคณะกรรมการการปกครอง สำนักงานกรรมาธิการ ๒ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

^๓ <http://เศรษฐกิจพอเพียง.net/%E0%B9%80%0%B8%A8%E0%B8%A3%E0%B8%A9%E0%B8%81E0%B8%4%E0%B8%88%E0%8%9E%E0%8%A%E0%B9%80%E0%B8%9E%E0%B8%B5%0%B8%A2%E0%B8%87%E0%B8%B%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%8%96%E0%B8%B6%E%B8%7.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๗)

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ ๕ ส่วน ดังนี้^๔

กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็น การมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการ เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อความมั่นคง และความยั่งยืน ของการพัฒนา

คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับโดย เน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย ๓ คุณลักษณะ พร้อม ๆ กันดังนี้

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียน ตนเอง และผู้อื่น เช่นการผลิต และการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

^๔ http://welovethaiking.com/wp-content/uploads/2012/05/Clip_31.jpg (สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๕๗)

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้ และไกล

เจียมใจ การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

เจียมใจความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เจียมใจคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุล และยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี

สรุปความหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัย ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะข้าราชการ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกเป็นอย่างดี

เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับข้าราชการไทย ^๕

การดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการดำเนินชีวิตแบบปกติธรรมดา โดยข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องเริ่มต้นสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้น ในการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลก่อน ทั้งการสร้างความรู้ ความสามารถ การพัฒนาสิ่งที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้น การใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ใช้ชีวิตตามกำลังความสามารถของตัวเอง ต้องคิดใช้เหตุผล ประมาทตนเองให้เพียงพอ จำเป็นต้องมีหนี้สิน ควรเป็นหนี้ที่ก่อให้เกิดรายได้ หรือเป็นประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัว และต้องใช้ความระมัดระวังมากขึ้น มีความพยายามมากขึ้น ขยันมากขึ้น ต้องใช้สติปัญญา สร้างภูมิคุ้มกัน ในการดำรงชีวิต โดยตั้งมั่นอยู่บนพื้นฐานการทำความดี ต้องพัฒนาตนเองให้มีความสามัคคี ความรู้ คิดพิจารณาให้ดี อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ ยึดหลักคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความถูกต้อง ความดีงาม เพราะความถูกต้องและความดีงามจะนำมาซึ่งความมั่นคงทางสังคมและความสุขในจิตใจ ในการทำงาน และปฏิบัติหน้าที่ จะต้องตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนในการเป็นผู้ให้บริการแก่สังคม และร่วมเสริมสร้างภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม และอยู่ร่วมกับระบบนิเวศได้อย่างสมดุล มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต มีสติยั้งคิด ใช้ปัญญาพิจารณาอย่างรอบคอบในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติหน้าที่บนพื้นฐานของความมีเหตุมีผล พอประมาณกับศักยภาพและสถานภาพของแต่ละบุคคลในแต่ละสถานการณ์ และหมั่นเสริมสร้างความรู้ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เพื่อจะได้มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ควรสั่งการหรือชี้นำประชาชน ชุมชนมากเกินไป แต่ควรสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชนสามารถช่วยตนเอง กำหนดทิศทาง การพัฒนาหรือแผนงาน กิจกรรมที่ยื่นอยู่บนของตนเอง ฟังพาดตนเองได้ แล้วให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ มาช่วยสนับสนุนให้แผนงาน กิจกรรมนี้เป็นจริงขึ้นมาตามหลักการพัฒนา “ช่วยเหลือประชาชน ชุมชนเพื่อให้เขาช่วยตัวเองได้” การร่วมกับผู้อื่นต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีแรงงานคือช่วยกันทำงาน มีสมองคือช่วยกันคิด ใช้ความรู้ ความสามารถ ความถนัด ความเชี่ยวชาญของตนเอง ในการพัฒนางานและแนะนำผู้อื่น เอื้อเพื่อเกื้อกูลกัน คำนึงถึงสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อส่วนรวม ย่อมนำมาซึ่งความปรองดองสามัคคี อยู่ร่วมกัน ช่วยกันพัฒนาให้ก้าวหน้าอันเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีขององค์กรและสังคม

^๕ คัดลอกจากหนังสือ **ประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง** ของคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๐ และหนังสือ **การประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครั้งที่ ๒** ของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, ๒๕๕๔. เพื่อเผยแพร่ในการประชุมประจำปี ๒๕๕๔ ของมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง “อะไร คือ เศรษฐกิจพอเพียง” วันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๕ ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี. **เศรษฐกิจพอเพียง ครั้งที่ ๒** ของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, ๒๕๕๔. เพื่อเผยแพร่ในการประชุมประจำปี ๒๕๕๔ ของมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง “อะไร คือ เศรษฐกิจพอเพียง” วันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๕ ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี.

ในบทความนี้ ผู้เขียนเป็นข้าราชการ จึงขอเสนอแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของข้าราชการไทย สรุปลสาระสำคัญได้ดังนี้ อาชีพ “ข้าราชการ” นับเป็นอาชีพที่มีเกียรติ ประชาชนคาดหวังในการให้บริการและประสิทธิผลในงานของข้าราชการไว้สูง อันเนื่องมาจากตราบอดีตจนถึงปัจจุบัน “ข้าราชการ” นับเป็นผู้ได้ทำงานให้บริการและรับใช้ประชาชนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เท่ากับรับใช้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้วย “...พระองค์ทรงมีอาชีพ “ข้าราชการ” ส่วนข้าราชการ คือ ผู้รับสนองพระองค์มาทำให้สำเร็จลุล่วง...”งานราชการจึงเป็นงานที่มีเกียรติ เรียกว่า “รับราชการ” พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรักประชาชน การทำงานราชการ เป็นการกระทำเพื่อประเทศชาติและประชาชน ดังนั้น อาชีพ “ข้าราชการ” ในทุกชาติทุกสังคม จึงถูกคาดหวังจากประชาชนในชาติว่าจะประพฤติตนอย่างซื่อสัตย์ รับผิดชอบ เสียสละ ยึดความถูกต้องเป็นธรรม เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจของประชาชน ข้าราชการจึงจำเป็นต้องมีพฤติกรรมทางจริยธรรมสูงในการทำงาน คือ จะต้องเป็นคนดี และคนเก่งไปพร้อมกัน จะต้องปฏิบัติหน้าที่โดยเต็มกำลังความสามารถ ด้วยอุดมคติ ด้วยความเข้มแข็งเสียสละ และระมัดระวังให้การทุกอย่างในหน้าที่เป็นไปอย่างถูกต้อง และเที่ยงตรงเป็นกลาง ด้วยความระลึกว่าตัวอยู่เสมอว่า การปฏิบัติตัวปฏิบัติงานของตน มีผลเกี่ยวเนื่องถึงประโยชน์ส่วนรวมของบ้านเมืองและของประชาชนทุกคน ส่วนในแง่ของการปฏิบัติงานนั้น ได้น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ให้เหมาะสมและสอดคล้องตามเป้าประสงค์ของชีวิต ยึดหลัก ๔ ป.^๖ ดังนี้

๑. โปร่งใส ในการปฏิบัติราชการ เรื่องความโปร่งใสเป็นเรื่องที่ขาดไม่ได้ เพราะภารกิจสำคัญของรัฐ คือ เพื่อประโยชน์ส่วนรวม

๒. เป็นธรรม พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่กล่าวไว้ข้างต้น มีความตอนหนึ่งว่า “การปฏิบัติต้องระมัดระวัง ให้การทุกอย่างในหน้าที่เป็นไปอย่างถูกต้อง และเที่ยงตรงเป็นกลาง” ดังนั้น สิ่งนี้จึงเป็นหลักยึดในการปฏิบัติราชการ

๓. ประหยัด ต้องตระหนักไว้เสมอว่า สิ่งที่ทำเนืองการอยู่ เป็นเงินภาษีของประชาชน อยู่ได้เพราะได้รับความไว้วางใจ และประชาชนเชื่อว่าระบบราชการจะสนองตอบต่อประโยชน์ส่วนรวม

๔. ประสิทธิภาพ ทุกส่วนราชการทุกหน่วยได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ซึ่งประสิทธิภาพเป็นส่วนที่ได้รับการปรับปรุงอย่างเห็นได้ชัด จึงเป็นเรื่องที่น่านิยมและสมควรแก่การยกย่องและควรดำเนินการสืบเนื่องต่อไป

การปรับใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในระบบราชการนั้น ควรใช้ทั้ง ๔ ป. จะต้องอยู่บนพื้นฐานของความรู้และคุณธรรมควบคู่กันไป

.....

^๖ http://www.opdc.go.th/oldweb/thai/E_Newsletter/dec_2006/e-newsletter/develop/sufficient.html (สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๗)